

**MINISTERSTVO ŠKOLSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV BRATISLAVA**

**VZDELÁVACÍ PROGRAM
PRE ŽIAKOV S VÝVINOVÝMI PORUCHAMI UČENIA**

**ISCED 1 – primárne vzdelávanie
ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie**

**Vzdelávací program ako súčasť štátneho vzdelávacieho programu
schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
pod číslom CD-2008-18550/39582-1:914 dňa 26. mája 2009.**

OBSAH

Úvod	3
1. Vzdelávací program pre žiakov s vývinovými poruchami učenia	
ISCED 1 – primárne vzdelávanie a ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie	4
1.1 Ciele výchovy a vzdelávania žiakov s VPU	4
1.2 Stupeň vzdelania	4
1.3 Profil absolventa	4
1.4 Vzdelávacie oblasti	4
1.5 Charakteristika výchovy a vzdelávania žiakov s VPU, špecifiká výchovy a vzdelávania, dĺžka, formy výchovy a vzdelávania a podmienky prijímania	5
1.5.1 Charakteristika výchovy a vzdelávania	5
1.5.2 Špecifiká výchovy a vzdelávania	6
1.5.2.1 Vzdelávanie v špeciálnej triede pre žiakov s VPU v základnej škole	6
1.5.2.2 Vzdelávanie žiakov s VPU v triede spolu s ostatnými žiakmi školy (v školskej integrácii)	7
1.5.2.3 Všeobecné zásady hodnotenia žiaka s VPU	9
1.5.3 Dĺžka výchovy a vzdelávania	10
1.5.4 Formy výchovy a vzdelávania	10
1.5.5 Podmienky prijímania	10
1.6 Vzdelávacie štandardy	11
1.7 Rámcový učebný plán	11
1.8 Vyučovací jazyk	13
1.9 Organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie v jednotlivých formách výchovy a vzdelávania	13
1.10 Spôsob, podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania a vydávanie dokladu o získanom vzdelaní	13
1.11 Povinné personálne zabezpečenie	13
1.12 Povinné materiálno-technické a priestorové zabezpečenie	14
1.13 Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní ...	15
1.14 Zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov	15
Príloha 1: Rámcový obsah vzdelávania predmetu Individuálna logopedická intervencia	
Príloha 2: Rámcový obsah vzdelávania predmetu Rozvíjanie špecifických funkcií	

Úvod

Podľa § 94 ods. 2 písmeno i) zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 245/2008 Z.z.“) sa pri výchove a vzdelávaní žiakov s vývinovými poruchami učenia postupuje podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s vývinovými poruchami učenia (ďalej len „VPU“). Tento vzdelávacie program je súčasťou štátnych vzdelávacích programov pre jednotlivé stupne vzdelávania.

Pre výchovu a vzdelávanie detí a žiakov s VPU platia všetky ustanovenia uvedené v Štátnom vzdelávacom programe, ktoré sú doplnené špecifikami uvedenými vo vzdelávacom programe pre žiakov s VPU.

V zmysle § 94 ods.1 a § 2 písmeno s) zákona č. 245/2008 Z.z. sa výchova a vzdelávanie detí a žiakov s VPU uskutočňuje

- v základnej škole pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou (NKS),
- v špeciálnej triede pre žiakov s VPU v základnej škole,
- v školskej integrácii, t. j. v triede alebo výchovnej skupine spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy.

Vzdelávacie program pre žiakov s VPU charakterizuje výchovu a vzdelávanie a vymedzuje špecifické potreby a požiadavky na komplexnú odbornú starostlivosť o nich. Je potrebné zabezpečiť úpravu podmienok, foriem, metód a prístupu vo výchove a vzdelávaní žiaka a rešpektovať úpravy vyplývajúce z prítomných porúch učenia nielen vo vzdelávaní, ale i v hodnotení a klasifikácii.

Keďže vydanie tohto vzdelávacieho programu je vykonaním § 6 ods. 1 a § 94 ods. 2 zákona č. 245/2008 Z. z. a týmto zákonom je pre označenie špecifických vývinových porúch učenia zavedený pojem vývinové poruchy učenia, sú pod týmto pojmom uvádzané aj vo vzdelávacom programe.

Cieľom vzdelávania žiakov s vývinovými poruchami učenia v primárnom a nižšom sekundárnom stupni je pripraviť žiakov na vzdelávanie na akejkoľvek strednej škole s prihliadnutím na ich schopnosti a možnosť vykonávať zvolenú profesiu.

V strednej škole sú žiaci s VPU vzdelávaní podľa individuálneho vzdelávacieho programu (v zmysle § 94 ods.(1) písmeno b) bod 2. zákona č.245/2008 Z.z.) vypracovaného na základe záverov a odporúčaní z odborných vyšetrení vykonaných v zariadení výchovného poradenstva a prevencie. Je potrebné, aby žiak bol v odbornej starostlivosti špeciálneho pedagóga a školského logopéda.

1. Vzdelávací program pre žiakov s vývinovými poruchami učenia ISCED 1 – primárne vzdelávanie a ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie

1.1 Ciele výchovy a vzdelávania žiakov s VPU

Žiaci základných škôl a špeciálnych tried pre žiakov s VPU v základnej škole plnia rovnaké ciele vzdelávania ako ostatní žiaci základných škôl na primárnom a nižšom sekundárnom stupni vzdelávania.

1.2 Stupeň vzdelania

Primárne vzdelávanie a nižšie sekundárne vzdelávanie

1.3 Profil absolventa

Osvojené kľúčové kompetencie absolventa základnej školy v prípade žiakov s VPU zodpovedajú profilu absolventa primárneho a nižšieho sekundárneho stupňa školského vzdelávania.

1.4 Vzdelávacie oblasti

Obsah školského vzdelávania žiakov s VPU v špeciálnych triedach a v školskej integrácii v základných školách je rovnaký ako obsah školského vzdelávania žiakov základných škôl. Vo vzdelávacej oblasti jazyk a komunikácia je zaradený predmet individuálna logopedická intervencia (ďalej len „ILI“) a rozvíjanie špecifických funkcií (ďalej len „RŠF“), ako špecifické predmety určené pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou a s VPU.

ZÁKLADNÉ PREDMETY VO VZDELÁVACÍCH OBLASTIACH PRE ŽIAKOV S VPU ISCED 1

VZDELÁVACIA OBLASŤ	PREDMETY
JAZYK A KOMUNIKÁCIA	SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA
	PRVÝ CUDZÍ JAZYK
	INDIVIDUÁLNA LOGOPEDICKÁ INTERVENCIA
	ROZVÍJANIE ŠPECIFICKÝCH FUNKCIÍ
PRÍRODA A SPOLOČNOSŤ	PRÍRODOVEDA
	VLASTIVEDA
ČLOVEK A HODNOTY	ETICKÁ VÝCHOVA / NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA
MATEMATIKA A PRÁCA S INFORMÁCIAMI	MATEMATIKA
	INFORMATICKÁ VÝCHOVA
ČLOVEK A SVET PRÁCE	PRACOVNÉ VYUČOVANIE
UMENIE A KULTÚRA	HUDOBNÁ VÝCHOVA
	VÝTVARNÁ VÝCHOVA
ZDRAVIE A POHYB	TELESNÁ VÝCHOVA

ZÁKLADNÉ PREDMETY VO VZDELÁVACÍCH OBLASTIACH PRE ŽIAKOV S VPU ISCED 2

VZDELÁVACIA OBLASŤ	PREDMETY
JAZYK A KOMUNIKÁCIA	SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA
	PRVÝ CUDZÍ JAZYK
	DRUHÝ CUDZÍ JAZYK
	INDIVIDUÁLNA LOGOPEDICKÁ INTERVENCIA
	ROZVÍJANIE ŠPECIFICKÝCH FUNKCIÍ
ČLOVEK A PRÍRODA	FYZIKA
	CHÉMIA
	BIOLÓGIA
ČLOVEK A SPOLOČNOSŤ	DEJEPIS
ČLOVEK A HODNOTY	ETICKÁ VÝCHOVA / NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA
MATEMATIKA A PRÁCA S INFORMÁCIAMI	MATEMATIKA
	INFORMATIKA
	INFORMATICKÁ VÝCHOVA
UMENIE A KULTÚRA	HUDOBNÁ VÝCHOVA
	VÝTVARNÁ VÝCHOVA
ZDRAVIE A POHYB	TELESNÁ VÝCHOVA

Prierezové témy v Štátnom vzdelávacom programe sa vzťahujú aj na žiakov s VPU.

1.5 Charakteristika výchovy a vzdelávania žiakov s VPU, špecifiká výchovy a vzdelávania, dĺžka, formy výchovy a vzdelávania a podmienky prijímania

1.5.1 Charakteristika výchovy a vzdelávania žiakov sVPU

Podľa tohto vzdelávacieho programu sa vzdelávajú žiaci, ktorí majú diagnostikované špecifické vývinové poruchy učenia (VPU).

Medzinárodná klasifikácia chorôb, 10. revízia (MKCH-10) v kategórii Poruchy psychického vývinu (F 80-89) samostatne vymedzuje špecifické poruchy školských zručností (F 81) a rozlišuje: F 81.0 špecifickú poruchu čítania (u nás označovanú termínom dyslexia), F 81.1 špecifickú poruchu hláskovania (doslovný preklad z angl. spelling disorder, u nás ju nazývame dysortografia), F 81.2 špecifickú poruchu aritmetických schopností (dyskalkúlia), F 81.3 zmiešanú poruchu školských zručností (súčasný výskyt dyskalkúlie s dyslexiou alebo dysortografiou), F 81.8 iné vývinové poruchy školských zručností (uvádza sa dysgrafia) a F 81.9 nešpecifikovanú vývinovú poruchu školských zručností (neschopnosť učiť sa).

Pre všetky uvedené poruchy platí, že sa objavujú od raného štádia osvojovania si danej zručnosti, nie sú jednoducho dôsledkom nedostatočnej príležitosti učiť sa, nevyplývajú z mentálnej retardácie alebo senzorického deficitu (poruchy zraku) a ich príčinou nie je získané poškodenie mozgu alebo ochorenie.

V popise príznakov (MKCH-10) dyslexie hlavnou črtou je špecifické a významné spomalenie vývinu schopnosti čítať. Narušené môže byť chápanie čítaného, spoznávanie čítaných slov, čítanie nahlas a tiež výkon v úlohách, ktoré vyžadujú čítanie. Často sa spája s dysortografiou a pretrváva až do dospelovania, aj keď sa určitý pokrok v čítaní dosahuje. Dyslexii zvyčajne predchádza výskyt narušeného vývinu reči v anamnéze. Bežné sú pridružené poruchy

v emocionálnej sfére a správaní v školskom veku. Dysortografiu charakterizuje špecifické a významné spomalenie osvojovania si písanej reči – správneho písania slov a pravopisu. (Mikulajová In: Kerekrétiová a kol.,2009)

Pri dyskalkúlii ťažisko deficitov spočíva v kognitívnych poruchách. Dyskalkúlia je špecifická porucha matematických funkcií. Najvýraznejším prejavom je narušenie chápania symbolickej povahy čísla ako grafického znaku a neprimerané lipnutie na konkrétnych názorných predstavách. Jedná sa v podstate o poruchu abstraktného myslenia. (Matějček, 1995)

VPU majú individuálny charakter a vznikajú na podklade dysfunkcií centrálnej nervovej sústavy. Sú jedným z druhov naušenej komunikačnej schopnosti ako narušenie grafickej stránky reči: agrafia, alexia, akalkúlia, dyslexia, dysortografia, dysgrafia, dyskalkúlia. (Lechta In: Kerekrétiová a kol.,2009)

V klinickom obraze špecifických VPU sa okrem špecifických ťažkostí v osvojovaní si čítania, písania, pravopisu a matematických schopností vyskytujú aj ďalšie poruchy a dysfunkcie (všetky súčasne vidíme zriedka):

- deficit v poznávacích schopnostiach,
- deficit v jazykových schopnostiach,
- deficit v exekutívnych funkciách: v pozornosti, plánovaní a monitorovaní vlastnej aktivity,
- percepčno-motorické deficity,
- deficit v jemnej motorike a koordinácii,
- ťažkosti s orientáciou v čase a priestore,
- hyperaktivita, impulzivita. (Mikulajová In:Kerekrétiová a kol., 2009)

1.5.2 Špecifiká výchovy a vzdelávania

Počet žiakov v triede

Najnižší počet žiakov v triede pre žiakov s VPU sú 4 .

Najvyšší počet žiakov v triede pre žiakov s VPU v prvom až piatom ročníku je 8, v šiestom až deviatom ročníku 10 žiakov.

V zmysle § 94 ods. 1) písmeno a) a b) zákona č. 245/2008 Z.z. a § 2 ods.3 vyhlášky Ministerstva školstva SR č. 322/2008 Z.z. o špeciálnych školách sa výchova a vzdelávanie detí a žiakov s VPU uskutočňuje

- v základnej škole pre žiakov s NKS
- v špeciálnej triede pre žiakov s VPU v základnej škole
- v školskej integrácii, t. j. v triede alebo výchovnej skupine spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy.

1.5.2.1 Vzdelávanie v špeciálnej triede pre žiakov s VPU v základnej škole

Žiaci s VPU, ktorí sú vzdelávaní v špeciálnej triede pre žiakov s VPU postupujú podľa rámcového učebného plánu, ktorý je súčasťou tohto vzdelávacieho programu, t.j. vyučuje sa predmet individuálna logopedická intervencia a rozvíjanie špecifických funkcií. Metódy a postupy používané na vyučovaní ILI vychádzajú z výsledkov psychologickkej a logopedickej diagnostiky a individuálneho plánu logopedickej terapie. Metódy a postupy používané na vyučovaní RŠF vychádzajú z výsledkov psychologickkej, špeciálnopedagogickej a logopedickej diagnostiky.

Vyučovací predmet individuálna logopedická intervencia je zaradený vo vzdelávacej oblasti *jazyk a komunikácia*. Rámcový obsah vzdelávania v tomto predmete určuje samostatný dokument, ktorý je prílohou tohoto vzdelávacieho programu. Obsah logopedickej stimulácie musí byť v súlade s mentálnymi a komunikačnými schopnosťami dieťaťa, bez ohľadu na fyzický vek.

Predmet ILI vyučuje školský logopéd, t.j. absolvent vysokoškolského štúdia so záverečnou skúškou z logopédie v súlade s platnými príslušnými všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Logopedická intervencia je špecifická aktivita, ktorú uskutočňuje logopéd s cieľmi:

1. identifikovať NKS, vrátenie špecifických VPU;
2. eliminovať, zmierniť NKS, resp. v prípade jej pretrvávania prekonať komunikačnú bariéru;
3. predísť tomuto narušeniu (zlepšiť komunikačnú schopnosť človeka).

Logopedickú intervenciu chápeme ako zložitý multifaktoriálny proces, ktorý sa realizuje v záujme dosiahnutia svojich troch základných cieľov, na troch, s týmito cieľmi analogických, vzájomne sa prelínajúcich úrovniach:

- logopedická diagnostika
- logopedická terapia
- logopedická prevencia.(Lechta In: Kerekrétiová a kol., 2009)

Vyučovací predmet rozvíjanie špecifických funkcií je zaradený vo vzdelávacej oblasti *jazyk a komunikácia*. Rámcový obsah vzdelávania v tomto predmete určuje samostatný dokument, ktorý je prílohou tohoto vzdelávacieho programu. Obsah aktivít, ktoré vykonáva špeciálny pedagóg musí byť v súlade s mentálnymi a komunikačnými schopnosťami dieťaťa, bez ohľadu na fyzický vek.

Predmet RŠF vyučuje špeciálny pedagóg alebo školský logopéd.

Rozvíjanie schopností, ktoré sú narušené v dôsledku diagnostikovanej VPU sa prelína celým vyučovacím procesom, t.j. používajú sa špecifické postupy pri výučbe všetkých predmetov a pôsobí sa cielene a komplexne na celú komunikačnú schopnosť žiaka.

Frekvencia cvičení so žiakmi vyplýva z učebného plánu a rozvrhu hodín. V prípade závažnej VPU je možné vykonávať logopedickú terapiu a reedukáciu so špeciálnym pedagógom aj častejšie ako stanovuje učebný plán. Potom je určenie frekvencie cvičení v kompetencii riaditeľa školy.

Dĺžka logopedických a špeciálnopedagogických cvičení závisí od veku a schopností dieťaťa, logopedickej a špeciálnopedagogickej diagnózy a prípadne individuálnych špecifik dominantného alebo iného postihnutia, či narušenia dieťaťa.

V prípade dostatočného zmiernenia prejavov VPU alebo jej eliminácie, môže žiak pokračovať vo vzdelávaní v bežnej triede základnej školy.

Každý žiak s VPU vzdelávaný v špeciálnej triede pre žiakov s VPU v základnej škole má vyplnený Návrh na prijatie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do špeciálnej školy, do materskej školy, do základnej školy a do strednej školy (ďalej len „Návrh na prijatie“) schválený Ministerstvom školstva SR pod číslom CD-2008-17271/37405-1:914 dňa 24. októbra 2008 s platnosťou od 1. januára 2009.

1.5.2.2 Vzdelávanie žiakov s VPU v triede spolu s ostatnými žiakmi školy (v školskej integrácii)

Každý žiak, ktorý je vzdelávaný v školskej integrácii v základnej škole v triede spolu so žiakmi bez ŠVVP má vyplnený Návrh na prijatie. Pre takého žiaka riaditeľ školy zabezpečí odbornú špeciálnopedagogickú a logopedickú starostlivosť v spolupráci s centrom špeciálnopedagogického poradenstva alebo s centrom pedagogicko-psychologického

poradenstva a prevencie, so školským špeciálnym pedagógom a logopédom v rozsahu rámcového obsahu vzdelávania v predmete ILI a RŠF.

Začlenený žiak v školskej integrácii sa vzdeláva podľa rámcového učebného plánu príslušnej školy, v ktorej sa vzdeláva a podľa individuálneho vzdelávacieho programu (ďalej len „IVP“) s prihliadnutím na narušenie. Obsah jeho vzdelávania vychádza zo vzdelávacieho programu pre deti a žiakov s vývinovými poruchami učenia. Počet hodín v školskom vzdelávacom programe sa môže navýšiť o 1-3 hodiny.

IVP je súčasťou Návrhu na prijatie. IVP musí byť v súlade s obsahom predmetu ILI a RŠF. IVP sa aktualizuje podľa požiadaviek ročníka a aktuálneho stavu žiaka.

Žiak s VPU vzdelávaný v školskej integrácii v škole s vyučovacím jazykom národnostných menšín postupuje podľa individuálneho vzdelávacieho programu s prihliadnutím na vzdelávací program pre žiakov s VPU.

Logopéd a špeciálny pedagóg metodicky usmerňuje vyučujúcich a spolupracuje na tvorbe IVP. Metódy a postupy používané na vyučovaní vychádzajú z výsledkov psychologickkej, logopedickej a špeciálnopedagogickej diagnostiky, cieľov a obsahu predmetu ILI a RŠF.

Riaditeľ školy zabezpečí, aby v záujme žiaka boli rešpektované odporúčania uvedené v správe z odborného vyšetrenia k školskej integrácii k postupom pri vzdelávaní a k postupom pri hodnotení a klasifikácii.

Všeobecné odporúčania pre postup učiteľa žiaka s VPU vo výchovno-vzdelávacom procese

Vo výchovno-vzdelávacom procese učiteľ:

- akceptuje žiaka s narušenou komunikačnou schopnosťou a rešpektuje špecifiká jeho osobnosti
- rešpektuje správanie žiaka spôsobené jeho narušením
- podporuje a taktne usmerňuje jeho spôsoby sebarealizácie
- povzbudzuje žiaka a vytvára príležitosti pre pozitívne hodnotenie
- stimuluje rozvíjanie tých schopností, ktoré v dôsledku narušenia nie sú dostatočne vyvinuté
- podporuje všetky snahy žiaka o ústnu i písomnú komunikáciu a vedie ku komunikatívnosti i ostatných spolužiakov
- žiakovi dôveruje a oslovuje ho rovnakým spôsobom ako ostatných spolužiakov
- poskytuje žiakovi podnety na hodnotiace myslenie a vedie ho k primeranému sebahodnoteniu
- vedie žiaka k samostatnosti a pozitívnym prístupom zvyšuje jeho sebadôveru
- kladie na žiaka primerané požiadavky, nezľavuje v nárokoch a neoslobodzuje ho od činností, ktoré môže s individuálnou pomocou učiteľa alebo spolužiakov zvládnuť
- zachováva diskretnosť o problémoch žiaka s VPU a nereferuje o nich pred inými žiakmi, či rodičmi.

Vo výchovno-vzdelávacom procese učiteľ zohľadňuje špecifiká osobnosti a poznávacích procesov žiaka s narušenou komunikačnou schopnosťou, ktoré môžu byť prítomné, napr.:

- ťažkosti pri niektorých myšlienkových operáciách
- pomalé tempo zapamätávania a narušenie pamäti
- motorická instabilita
- nedostatky vo vývine psychomotorických zručností
- znížená miera koncentrácie a vytrvalosti pozornosti
- neadekvátne emocionálne reakcie
- zvýšená unaviteľnosť

- znížená sebadôvera
- nerovnomerné výkony a i.

K zmierneniu prejavov a dôsledkov vyššie uvedených negatívnych vplyvov na vzdelávanie v triede zabezpečí učiteľ žiakovi nasledujúce podmienky:

- umiestni žiaka v triede tak, aby mohol vnímať výklad učiteľa všetkými zmyslami,
- do lavice posadí žiaka s takým spolužiakom, ktorý bude schopný a ochotný v prípade potreby pomôcť,
- k práci so žiakom prizve školského logopéda a špeciálneho pedagóga,
- pracovný postup vo výchovno-vzdelávacom procese konzultuje s logopédom a so špeciálnym pedagógom,
- pri práci so žiakom používa vhodné pomôcky (po dohode so špeciálnym pedagógom) a učí ho s nimi pracovať aj samostatne,
- a ďalšie podmienky podľa konkrétnych odborných odporúčaní (zo školského poradenského zariadenia a školského špeciálneho pedagóga).

Pre porozumenie a osvojenie preberaného učiva učiteľ:

- používa efektívne stratégie učenia,
- pracuje s námetom v takom rozsahu, ktorý je primeraný veku a mysleniu žiaka. V individuálnych prípadoch konzultuje rozsah učiva so špeciálnym pedagógom.
- pri vyučovaní využíva skúsenosti žiaka a nadväzuje na ne,
- nové pojmy vždy vysvetlí a objasní ich v rôznych súvislostiach,
- využíva názorný materiál a poskytuje žiakovi možnosť manipulácie s ním,
- nové učivo usporiada po krokoch a dodržiava postupnosť od jednoduchého k zložitejšiemu,
- systematicky sa venuje žiakovi individuálne, aby žiak postupne preberal celé učivo,
- poskytne žiakovi dostatok možností na precvičovanie a osvojenie učiva,
- priebežne si overuje ako žiak porozumel učivu alebo úlohe,
- pri skúšaní a overovaní vedomostí žiaka volí formu písanú, ústnu i praktickú – uprednostňuje tú formu, ktorú v aktuálnom čase, prípadne aj pre konkrétny druh úloh odporúča školské poradenské zariadenie,
- otázky a úlohy zadáva tak, aby žiak mohol odpovedať jednoznačne,
- pri skúšaní a hodnotení žiaka si overí či žiak porozumel zadanej úlohe,
- umožní, aby školský logopéd a školský špeciálny pedagóg mohol pracovať na vyučovacej hodine individuálne so žiakom, paralelne s vyučujúcim učiteľom.

Pri vzdelávaní žiaka s VPU je nevyhnutná úzka spolupráca školy a rodiny, vytvorenie atmosféry spoločnej zodpovednosti a ujasnenia cieľov i postupov vedúcich k ich dosiahnutiu.

V priebehu nižšieho sekundárneho vzdelávania je potrebné pomôcť žiakovi s VPU pri jeho profesionálnej orientácii a tým prispieť k jeho úspešnému sociálnemu začleneniu.

1.5.2.3 Všeobecné zásady hodnotenia žiaka s VPU

1. Pri hodnotení učebných výsledkov žiaka s VPU učiteľ rešpektuje jeho psychický a fyzický zdravotný stav, druh a závažnosť poruchy, ktorá má vplyv na úroveň a výsledky práce žiaka v príslušnom predmete.
2. Učiteľ posudzuje učebné výsledky žiaka objektívne a primerane náročne, pričom prihliada aj na jeho vynaložené úsilie, svedomitosť, individuálne schopnosti, záujmy a na predpoklady jeho ďalšieho vzdelávania po ukončení povinnej školskej dochádzky.

Pri hodnotení učebných výsledkov žiaka kladie dôraz na jeho individuálne schopnosti, ktoré sú základom jeho pracovnej a sociálnej integrácie.

3. Pri hodnotení a klasifikácii žiaka je nevyhnutné postupovať podľa odporúčaní špeciálneho pedagóga a školského logopéda.
4. O spôsobe a možnostiach hodnotenia a klasifikácie triedny alebo vyučujúci učiteľ informuje zákonného zástupcu žiaka s VPU po konzultácii so špeciálnym pedagógom a školským logopédom.
5. Pri hodnotení žiaka s VPU učiteľ taktne posudzuje úroveň jeho vedomostí nielen v porovnaní s rovesníkmi, ale najmä v porovnaní s uplynulým obdobím vzhľadom na predchádzajúce výkony samotného žiaka.

1.5.3 Dĺžka výchovy a vzdelávania

Dĺžka vzdelávania žiakov s VPU, ktorí sú vzdelávaní v špeciálnych školách alebo v špeciálnych triedach pre žiakov s VPU alebo v školskej integrácii, môže byť predĺžená až o dva roky (§ 97 ods. 2 zákona č. 245/2008 Z. z.) nasledujúcim spôsobom:

- v špeciálnej škole – pre celú triedu, ak školský vzdelávací program príslušnej školy určí rozloženie obsahu vzdelávania niektorých ročníkov na obdobie dlhšie ako jeden školský rok,
- v špeciálnej škole – individuálne - rozložením obsahu vzdelávania pre konkrétneho žiaka v súlade s jeho individuálnym vzdelávacím programom (pri uplatnení § 94 ods. 3 zákona č. 245/2008 Z. z.),
- v špeciálnej triede základnej školy - individuálne - rozložením obsahu vzdelávania pre konkrétneho žiaka v súlade s jeho individuálnym vzdelávacím programom (pri uplatnení § 94 ods. 3 zákona č. 245/2008 Z. z.),
- v školskej integrácii - individuálne - rozložením obsahu vzdelávania pre konkrétneho žiaka v súlade s jeho individuálnym vzdelávacím programom (pri uplatnení § 94 ods. 3 zákona č. 245/2008 Z. z.).

Možné spôsoby predĺženia vzdelávania a jeho dĺžku škola uvedie vo svojom školskom vzdelávacom programe.

1.5.4 Formy výchovy a vzdelávania

Škola, ktorá poskytuje žiakovi s VPU stupeň vzdelávania ISCED 1 a ISCED 2, uplatní pri jeho vzdelávaní tú formu organizácie jeho výchovy a vzdelávania podľa § 54 zákona č. 245/2008 Z. z., prostredníctvom ktorej mu pre neho prijateľným spôsobom zabezpečí získanie príslušného stupňa vzdelania.

Pri výbere formy vzdelávania žiakov s VPU je potrebné postupovať individuálne, podľa výsledkov špeciálnopedagogickej, logopedickej, psychologickej, prípadne inej odbornej diagnostiky.

1.5.5 Podmienky prijímania

Do základnej školy (špeciálna škola, špeciálna trieda, školská integrácia) sa žiak s VPU prijíma na základe psychologickej a špeciálnopedagogickej a logopedickej diagnostiky v centre špeciálnopedagogického poradenstva (CSPP) alebo v centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP). V prípade potreby môže poradenské zariadenie priamo, alebo na základe podnetu školy, vyžadovať aj odbornú lekársku diagnostiku alebo diagnostiku odborného zdravotníckeho zamestnanca (neuroológ, psychiater, foniater, ORL, klinický logopéd a pod.).

O prijatí dieťaťa s VPU rozhoduje riaditeľ školy na základe písomnej žiadosti zákonného zástupcu a písomného vyjadrenia zariadenia výchovného poradenstva a prevencie (CŠPP a CPPP), vydaného na základe diagnostického vyšetrenia dieťaťa. „Riaditeľ školy pred prijatím dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do školy so vzdelávacím programom pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami poučí zákonného zástupcu o všetkých možnostiach vzdelávania jeho dieťaťa.“ (§ 61 ods.1 zákona č. 245/2008 Z.z.)

Riaditeľ školy je povinný informovať v prvom kontakte rodičov o podmienkach prijatia (písomná žiadosť rodiča, správy z odborných vyšetrení z príslušného poradenského zariadenia, spolupráca so školským špeciálnym pedagógom a školským logopédom).

Ak sa špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby žiaka prejavia po jeho prijatí do školy a žiak ďalej navštevuje školu, do ktorej bol prijatý, jeho ďalšie vzdelávanie ako vzdelávanie žiaka s VPU sa mu zabezpečí po predložení písomnej žiadosti zákonného zástupcu žiaka o zmenu formy vzdelávania a vyplneného Návrhu na prijatie predloženého riaditeľovi školy.

1.6 Vzdelávacie štandardy

Vzdelávacie štandardy pre žiakov s VPU sú rovnaké ako pre ostatných žiakov primárneho alebo nižšieho stredného stupňa. Vzdelávacie štandardy slúžia pre učiteľov, aby vedeli, kam majú smerovať svoje pedagogické pôsobenie.

Individuálne schopnosti jednotlivých žiakov nemožno zovšeobecňovať a dosiahnuté výkony sú limitované samotným narušením komunikačnej schopnosti a VPU. Preto nemôžu byť ustanovené štandardy pre vyučovací predmet ILI a RŠF.

1.7 Rámcový učebný plán

RÁMCOVÝ UČEBNÝ PLÁN PRE ŠPECIÁLNE TRIEDY PRE ŽIAKOV S VPU V ZÁKLADNÝCH ŠKOLÁCH ISCED 1 A ISCED 2											
Štátny vzdelávací program											
Vzdelávacia oblasť	Predmet/ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	spolu
Jazyk a komunikácia	slovenský jazyk a literatúra	8	6	6	6	5	4	4	5	5	49
	1. cudzí jazyk			3	3	3	3	3	3	3	21
	2. cudzí jazyk						1	1	1	1	4
	individuálna logopedická intervencia	2	2	2	2	2	1	1	1	1	14
	rozvíjanie špecifických funkcií	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
											97

Príroda a spoločnosť	prírodoveda	0,5	1	1	1						3,5
	vlastiveda		1	1	1						3
											6,5
Človek a príroda	fyzika						1	1	2	1	5
	chémia						0,5	0,5	1	2	4
	biológia					1	1	1,5	1	1	5,5
											14,5
Človek a spoločnosť	dejepis					1	1	1	1	2	6
	geografia					1	1	1	1	1	5
	občianska náuka					1	1	1	0,5	0,5	4
											15
Človek a hodnoty	etická výchova /náboženská výchova	0,5	1	1	1	1	1	1	0,5	0,5	7,5
											7,5
Matematika a práca s informáciami	matematika	4	4	3	3	3,5	4	3,5	4	4	33
	Informatika					0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	2,5
	informatická výchova		1	1	1						3
											38,5
Človek a svet práce	pracovné vyučovanie				1						1
	svet práce							0,5	0,5		1
	technika							0,5	0,5		1
											3
Umenie a kultúra	výtvarná výchova	1	1	1	1	1	1	1			7
	hudobná výchova	1	1	1	1	1	1	1			7
	výchova umením								0,5	0,5	1
											15
Zdravie a pohyb	telesná a športová výchova	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18

											18
Spolu povinná časť		20	21	23	24	24	25	26	26	26	215
Školský vzdelávací program											
Voliteľné hodiny		3	4	4	3	4	4	4	4	4	34
Spolu : povinná časť + voliteľné hodiny		23	25	27	27	28	29	30	30	30	249

Poznámky k učebnému plánu

1. Na základe § 94 ods. 2 písmena e) zákona č. 245/2008 Z.z. a podľa pôvodného bodu 12.1 Štátneho vzdelávacieho programu pre primárny stupeň základnej školy v SR ISCED 1 a Štátneho vzdelávacieho programu pre nižší stredný stupeň ISCED 2 z 30. júna 2008 sa počet hodín v školskom vzdelávacom programe môže navýšiť o 1-3 hodiny.
2. Vyučovacie hodiny predmetu ILI sú delené.
3. Vyučovacie hodiny predmetu RŠF môžu byť delené
4. Voliteľné hodiny špecifických predmetov zameraných na rozvíjanie komunikačnej schopnosti a nápravu špecifických vývinových porúch učenia v školskom vzdelávacom programe sú delené.
5. V individuálnych prípadoch je možné využiť § 5 ods.3) písmeno e) zákona č.596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Pri rozhodnutí riaditeľa sa prihliada individuálne na výsledky špeciálnopedagogickej a logopedickej diagnostiky, vyjadrenie rodičov a pedagogickej rady. Tomuto žiakovi sa odporúča využívať ušetrené hodiny na posilnenie výučby iného predmetu (napr. prvého cudzieho jazyka), ktorého obsah učiva sa nemení.

1.8 Vyučovací jazyk

Vyučovacím jazykom je štátny jazyk Slovenskej republiky alebo vyučovací jazyk národnostných menšín.

1.9 Organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie v jednotlivých formách výchovy a vzdelávania

Pri organizácii podmienok v jednotlivých formách vzdelávania žiakov s VPU je potrebné postupovať individuálne podľa výsledkov špeciálnopedagogickej (najvhodnejšie logopedickej) diagnostiky a v spolupráci s rodičmi (resp. zákonnými zástupcami), školským logopédom alebo školským špeciálnym pedagógom a príslušným poradenským zariadením.

1.10 Spôsob, podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania a vydávanie dokladu o získanom vzdelaní

V zmysle § 16, ods.3 písmeno a) a b) zákona č. 245/2008 Z.z.

1.11 Povinné personálne zabezpečenie

Okrem povinného personálneho zabezpečenia platného podľa štátneho vzdelávacieho programu schváleného v júni 2008 je potrebné, aby v škole, v ktorej sú vzdelávaní žiaci s VPU pôsobil školský logopéd, školský špeciálny pedagóg a asistent učiteľa.

Učiteľ, školský logopéd, školský špeciálny pedagóg a psychológ tvoria tím rovnocenných odborníkov.

Školský logopéd (t. j. logopéd s odbornou a pedagogickou spôsobilosťou platnou v rezorte školstva)

Školský logopéd vykonáva odborné činnosti v rámci logopedickej intervencie deťom a žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou a špecifickými vývinovými poruchami učenia. Poskytuje odborné poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom detí alebo žiakov a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení.

Predmet ILI vyučuje logopéd, t.j. absolvent vysokoškolského štúdia so záverečnou skúškou z logopédie v súlade s platnými príslušnými všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Vyučovacia hodina ILI je delená, logopéd pracuje so žiakmi individuálne alebo v malých skupinách. S ostatnými žiakmi triedy v tom čase pracuje iný pedagóg podľa pokynov logopéda.

V škole, v ktorej sú v školskej integrácii vzdelávaní najmenej 12 žiaci s NKS a s VPU, sa odporúča zamestnať najmenej jedného školského logopéda.

Školský špeciálny pedagóg

Školský špeciálny pedagóg vykonáva odborné činnosti v rámci špeciálnopedagogickej diagnostiky, individuálnej a skupinovej terapie, výchovno-vzdelávacej činnosti v základnej škole priamo počas vyučovania i mimo vyučovania deťom a žiakom, ktorí majú pre svoje komunikačné, mentálne, sensorické, somatické alebo sociálne danosti špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby. Pravidelnú odbornú pomoc poskytuje najmä deťom a žiakom v školskej integrácii, môžu ju poskytovať aj deťom a žiakom s vnútornou alebo sociálnou dispozíciou narušeného vývinu pri jeho príznakoch (preventívna odborná činnosť).

Poskytuje špeciálnopedagogické poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom detí alebo žiakov a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení.

Predmet RŠF vyučuje špeciálny pedagóg, t.j. absolvent vysokoškolského štúdia v súlade s platnými príslušnými všeobecne záväznými právnymi predpismi. Vyučovacia hodina RŠF je delená, špeciálny pedagóg pracuje so žiakmi individuálne alebo v malých skupinách. S ostatnými žiakmi triedy v tom čase pracuje iný pedagóg podľa pokynov špeciálneho pedagóga.

Asistent učiteľa

Pri vzdelávaní žiakov s VPU môže pôsobiť asistent učiteľa. Jeho pracovná náplň môže vychádzať z nasledujúcich činností:

- bezprostredná spolupráca s učiteľom v triede a s pedagogickými zamestnancami školy,
- uľahčovanie adaptácie žiaka na prostredie školy a pomáhanie prekonávania bariér, ktoré plynú z narušenia,
- spoluorganizovanie činnosti žiaka počas vyučovania v súlade s pokynmi učiteľa,
- vykonávanie pedagogického dozoru počas prestávok zameraného na žiakov s VPU,
- pomáhanie pri príprave učebných pomôcok,
- spolupráca pri voľnočasových aktivitách organizovaných školou,
- spolupráca s rodinou žiaka,

- v prípade potreby oboznamovanie sa so zdravotným stavom žiaka.

1.12 Povinné materiálo-technické a priestorové zabezpečenie

Okrem vybavenia školy uvedeného v štátnom vzdelávacom programe je potrebné vytvárať:

- učebne pre rozvoj poznávacích procesov a rozvoj psychomotorických, zmyslových, rytmicko-pohybových schopností.
- učebne (triedy) vybavené viacúčelovým nastaviteľným nábytkom, s priestorom pre relaxáciu a nenáročnú pohybovú aktivitu počas vyučovania,
- učebne pre jednotlivé vzdelávacie oblasti (predmety) vybavené špeciálnym nábytkom, prístrojmi, nástrojmi, pomôckami, technikou, materiálmi,
- učebne pre informatickú výchovu vybavenú počítačmi s príslušným programovým vybavením a prídavnými zariadeniami,
- priestory pre telovýchovné aktivity s bezpečným povrchom, náradím a náčiním,
- priestory pre prípravné práce učiteľa, priestory pre uloženie pomôcok,
- knižnica pre žiakov a učiteľov,
- priestory pre záujmovú činnosť po vyučení (školský klub detí, záujmové krúžky a voľnočasové aktivity) vybavené pracovným a odpočinkovým nábytkom, priestormi pre učenie, s pomôckami pre relaxáciu,
- hygienické zabezpečenie (umývadlo priamo v miestnosti)

Pre žiakov s VPU je potrebné zabezpečiť špeciálne učebnice a pracovné listy. (viď. zoznam odporúčanej odbornej literatúry a didaktických pomôcok v rámcovom obsahu vzdelávania predmetov ILI a RŠF)

1.13 Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní

Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní sú rovnaké ako v štátnom vzdelávacom programe pre primárny a nižší stredný stupeň vzdelávania.

Okrem toho pri vzdelávaní žiakov s VPU postihnutím je potrebné vytvoriť vhodnú štruktúru práce a odpočinku žiakov a učiteľov počas dňa, vhodný režim vyučovania s ohľadom na vek a postihnutie žiakov

Pri zaisťovaní bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov vo výchove a vzdelávaní v škole i mimo školy postupuje s týmito odchýlkami:

- a) pri kúpaní a pri plaveckom výcviku je v jednej skupine najviac päť žiakov,
- b) pri lyžiarskom výcviku má jeden inštruktor v skupine najviac osem žiakov,
- c) pri školskom výlete je počet žiakov v skupine rovnaký alebo nižší ako počet žiakov v triede, ak je počet žiakov v skupine pri školskom výlete vyšší ako počet žiakov v triede, riaditeľ školy zabezpečí účasť ďalšej poučenej plnoletej osoby.
(§ 2 ods. 24 vyhlášky MŠ SR č. 322/2008 Z.z)

1.14 Zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov.

Školský vzdelávací program poskytuje základným školám a triedam pre žiakov s VPU možnosť profilovať sa a vychádzať v ústrety potrebám a záujmom žiakov. Rešpektuje strategické ciele a zámery jednotlivých škôl zavedením napr. špeciálnych predmetov.

V prvom ročníku sa odporúča realizovanie tréningu fonemického uvedomovania podľa Eľkonina.

Odporúča sa zaradenie predmetu komunikačné kompetencie alebo predmetu, ktorého obsahom sú grafomotorické zručnosti, manuálne zručnosti, zhotovovanie mnemotechnických a kompenzačných pomôcok.

Podľa potreby sa odporúča využiť voliteľné hodiny v školskom vzdelávacom programe na posilnenie predmetu ILI, RŠF, prvého cudzieho jazyka a pod..

Vo vyšších ročníkoch sa odporúča zaradenie predmetov zameraných na rozvíjanie rozprávačských schopností (rozvoj naratív) a praktických cvičení z prírodovedných predmetov.

Vzdelávací program pre žiakov s vývinovými poruchami učenia
ISCED 1 – primárne vzdelávanie
ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie

Autori:

PaedDr. Alena Šťihová

Mgr. Magdaléna Labudová

Mgr. Hana Laciková, PhD.

PaedDr. Eva Gelányiová